

Trnavská univerzita v Trnave
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogických štúdií

Vás pozýva na medzinárodnú vedeckú konferenciu
pod záštitou rektora Trnavskej univerzity prof. doc. JUDr. Mareka Šmida, PhD.
a dekana jej Pedagogickej fakulty prof. PaedDr. Reného Bílika, CSc.

Relacionalita vo výchove (k) mravnosti

23. november 2018

Trnava

Anotácia a ciele konferencie

Súvis medzi konaním dobra a „dobrotou“ konajúceho poukazuje na nedostatočnosť tých etických konceptov, ktorých východiskom a účelom je človek ako individuálny subjekt (napr. deontologickej etiky alebo utilitarizmu). Interiorita vlastného morálneho formovania (aj v zmysle kľúčového pedagogického termínu *Bildung*) sa bytostne dovoľáva exteriority druhého ako výzvy transcencie, ako oslovovania, volania na zodpovednosť. **Relacionalitu** vo všetkých jej rozmeroch môžeme považovať za rozhodujúci faktor mravnej výchovy.

Mravnosť sa totiž nerozvíja náhodne a mimo dobra, ku ktorému smeruje túžba človeka. Konanie dobra, skutky pomoci alebo prosociálnosti nás vytrhávajú zo zameranosti na seba, otvárajú nás ku horizontom, o ktorých sme netušili a ktorých dosiahnutie „nevyplýva

z ľudskej prirodzenosti“, ale môže ísť zdanlivo proti nej, aby ju vzápätí premenilo v niečo neplánované. Skutočná pomoc si vyžaduje námahu, úsilie, odvahu, disciplínu.

Z takéhoto hľadiska sa neustále potvrdzuje jedna zo zásad výchovy, ktorá pre účinnú mravnú výchovu požaduje prítomnosť **autentického mravného vzoru**. Do popredia sa tak dostáva osoba učiteľa a jeho morálna kvalita prejavujúca sa nielen v jeho vlastnostiach, ale aj v umení vychovávať. Výchova k pomoci a prosociálnosti, ktorá bude cestou dobrého života, si vyžaduje učiteľa, ktorý je schopný vzbudiť u svojich žiakov lásku, obdiv, vd'ačnosť, túžbu, no súčasne sa nebojí sprítomniť náročnosť a naliehavosť výzvy k dobru. Podobne možno uvažovať aj o význame kvalitných a „dobro sprítomňujúcich“ rovesníckych vzťahov.

Zámerom konferencie je vytvorenie priestoru pre akademickú diskusiu orientovanú na význam vzťahu – relacionality v mravnej výchove, špecificky vo výchove charakteru a s dôrazom na možnosti etickej výchovy ako školského predmetu v slovenskom vzdelávacom systéme.

Medzinárodná vedecká konferencia je súčasťou riešenia projektu VEGA č. 1/0557/16: *Verifikácia základnej orientácie na koncept prosociálnosti v etickej výchove so zreteľom na vývinové štádiá populácie nižšieho sekundárneho vzdelávania.*

Túto problematiku je možné skúmať z rôznych hľadísk, napr. z hľadiska jej východísk, koncepcií, metód, evalvácie a výskumu. Konferencia preto analyzuje tému v dvoch základných oblastiach:

1) Oblasť filozoficko-teoretická

Vo filozoficko-teoretickej oblasti sa konferencia zameriava na skúmanie konkrétnych a originálnych filozoficko-etických konceptov (najmä koncept etiky cnosti a filozofie dialógu) a ich vysvetlenie významu vzťahu s druhým a konania dobra druhému človeku (TY, MY) v nadobúdaní vlastnej morálnej dobroty (JA). Chceli by sme zodpovedať nasledovné otázky:

- Ako spolu súvisí stávanie sa dobrým človekom (resp. cnostným), výchova charakteru a vzťah s druhým, k druhému?
- Aký je spoločný priestor medzi konaním dobra v prospech druhého a vnútorného pohybu človeka (Ja) k vlastnej mravnej-ludskej výnimočnosti (cnosti)?
- Je pomoc druhému, ale aj starostlivosť, či zodpovednosť za druhého, skutočne nevyhnutnou súčasťou vnútornej (interiórnej) dobroty osoby?
- Aká je konštitutívna štruktúra interiórnej dobroty osoby (antropologické hľadisko) a akú je v nej zohráva úlohu výchova (charakteru)?

2) Oblasť pedagogicko-empirická

V pedagogicko-empirickej oblasti sa konferencia zameriava na popis rôznych modelov kurikula, v ktorých sú funkčne implementované ciele rozvoja charakteru, mravnosti a prosociálnosti, originálne správy o realizovaných výskumoch, ale tiež metodologické a prehľadové štúdie s jasným vzťahom k vymedzenej odbornej oblasti. Akceptované budú aj príspevky s precízne pedagogicky analyzovanými a vyhodnotenými metodickými inšpiráciami pre prax etickej výchovy alebo iných koncepcií výchovy charakteru. Autori príspevkov môžu ponúknuť odpovede na otázky ako napr.:

- Existuje významná spojitosť medzi prosociálnym správaním a morálnym uvažovaním – a ak áno, aké premenné najvýraznejšie ovplyvňujú vzťah medzi nimi?
- Akú rolu hrajú v efektívite výchovy charakteru na školách vzťahy v učiteľských kolektívoch a celkovo kultúra školy?
- Je možné merať mieru cností u človeka?
- Aké sú limity empirického skúmania cností a dobra?
- Ako účinne prepojiť kurikulum a celkový didaktický dizajn školy s výchovou charakteru?

Keďže jedným s dôležitých zámerov konferencie je aj prenos poznatkov do učiteľskej praxe, najmä vzhľadom na predmet *etickej výchovy*, súčasťou konferencie bude aj **workshop pre učiteľov** (nielen) etickej výchovy:

Interakčný štýl učiteľa a vedenie reflexie na hodinách ETV

(aula 3S4, 13.00-14.50)

Interakčný štýl učiteľa ETV je úzko prepojený s významnou premennou – hodnotovou reflexiou, ako kľúčovým prvkom zážitkového učenia. Rozumieme ňou riadený proces hodnotenia programu, javu, hodnoty vyvolanej prežitou skutočnosťou, využívajúci informácie spätnej väzby na pochopenie a hľadanie širších súvislostí či hĺbky významu. Práve vzájomná dôvera a úcta medzi účastníkmi edukácie, dobrá klíma v triede, motivovaní žiaci, vhodne formulované otázky, dodržiavanie zásad komunikácie a dôsledná príprava učiteľa na hodinu sú dôležité pre efektívnu realizáciu reflexie. Cieľom workshopu je nielen stručná klarifikácia vzťahu interakčného štýlu a zásad vedenia hodnotovej reflexie, ale i ponúknutie praktických skúseností z ich realizácie.

Rámcový program konferencie:

8.00-9.00 prezentácia účastníkov (aula Pázmaneum, Univerzitné nám. 1, Trnava)

9.00 slávnostné otvorenie konferencie

9.20-11.50 plenárne rokovania

12.00-13.00 obed

13.00-14.50 plenárne rokovania

15.00-16.45 rokovania v sekciách

17.00 závery konferencie

Podrobný program konferencie bude v samostatnej prílohe

Dôležité dátumy:

- **15. november:** poslanie prihlášky účastníkov bez príspevku
- **23. november:** medzinárodná vedecká konferencia
- **14. december:** zaslanie plných textov príspevkov

Dôležité informácie:

- príspevky, ktoré odznejú na konferencii, uverejníme v zborníku, resp. vo vedeckom časopise
- príspevky prejdú recenzným konaním
- organizátor si vyhradzuje právo akceptovať alebo neakceptovať príspevok na prednesenie a na zaradenie do výstupnej publikácie
- pre aktívnych účastníkov konferencie budú zabezpečené občerstvenie a obed
- informácie o možnostiach ubytovania poskytneme následne na základe prihlášky
- kontaktná osoba: Mgr. Marek Wiesenganger, PhD., mail: marek.wiesenganger@truni.sk

Na konferenciu sa môžete prihlásiť elektronicky tu:

https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSdBlsQZ8u4UGLA_AocteQvvehz833XngLnmahUxOLXKn6_eRg/formResponse

Tešíme sa na spoločný čas venovaný skúmaniu a dialógu!

Pozvaní hostia sa predstavujú

Prof. Dietrich Benner (Humboldtova univerzita v Berlíne, Nemecko)

Morálne vzdelávanie a cnosť

V rokoch 1973 – 1991 pôsobil ako profesor so zameraním na vedy o výchove a vzdelávaní na Univerzite v Münsteri a v rokoch 2008 – 2013 ako profesor so zameraním na všeobecné základy pedagogiky na Univerzite kardinála Štefana Wyszyńskiego vo Varšave. V roku 1991 ho vymenovali za profesora všeobecných vied o výchove a vzdelávaní na Humboldtovej univerzite v Berlíne, kde stále pôsobí, od roku 2009 už ako emeritný profesor. Od roku 2004 je čestným profesorom na East China Normal University v Šanghaji. Vo svojom výskume sa venuje najmä všeobecnej a systematickej pedagogike; teórii výchovy a vzdelávania; teoretickým dejinám vied o výchove a vzdelávaní; reformnej pedagogike; všeobecnej didaktike a didaktike vedy; výskumu kompetencií v oblasti náboženských a eticko-morálnych kompetencií.

Dr. Andrea R. English (Inštitút pre výchovu a vzdelávanie, vyučovanie a vedenie, Edinburská univerzita v Edinburghu, UK)

Problémové úlohy v učení sa. Implikácie pre mravnú výchovu

Dr. Andrea R. English pôsobí ako vysokoškolská pedagogička v oblasti filozofie výchovy, Univerzity v Edinburghu a členka Akadémie vysokoškolského vzdelávania. Je autorkou knihy *Diskontinuita v učení sa: Dewey, Herbart a edukácia ako transformácia* (Cambridge University Press, 2013) a spolueditorkou knihy *Demokracia a edukácia Johna Deweyho* (Cambridge University Press, 2017). Jej výskumné práce v oblasti dialogického vyučovania, počúvania vo vyučovaní a transformačného učenia sa sú publikované v mnohých medzinárodných časopisoch a editovaných publikáciách časopiseckého charakteru.

Dr. Tom Harrison (Centrum charakteru a cností, Univerzita v Birminghame, UK)

Teória a prax výchovy mravného charakteru

Dr. Tom Harrison je riaditeľ oddelenia výchovy a vzdelávania na Jubilee Centre for Character and Virtues (Centrum charakteru a cností) na Univerzite v Birminghame, kde je zodpovedný za aplikované výskumné projekty. Jeho činnosť zahŕňa prácu so základnými a strednými školami, zamestnávateľmi, organizáciami zaoberajúcimi sa dobrovoľníctvom a tvorcami školskej politiky v Británii, ale aj v iných krajinách. Špecializuje sa na etiku charakteru a cností, sociálnu angažovanosť mládeže, občianstvo, komunitný rozvoj a dobrovoľníctvo. Medzi ostatné jeho knihy patria: *Vyučovanie charakteru prostredníctvom kurikula*; *Výchova charakteru prostredníctvom príbehov*; *Vyučovanie charakteru v primárnom vzdelávaní*. Svoj doktorský titul získal na Univerzite v Birminghame za prácu o vplyve internetu na charakterové cnosti. V súčasnosti je tiež garantom magisterského programu *Výchova a vzdelávanie charakteru* a tajomníkom Asociácie výchovy charakteru (the Association for Character Education, ACE), ako aj členom National Teaching Fellows 2018. Vo svojej prezentácii sa bude zaoberať tým, ako by mohla byť Aristotelom inšpirovaná výchova charakteru vyučovaná v školách tak, aby zabezpečila prosperovanie človeka.

PhDr. Zuzana Svobodová, Ph.D. (Juhoceska univerzita, Teologická fakulta; Univerzita Karlova, 3. lekárska fakulta, Husitská teologická fakulta, Česká republika)

Skrze jazyk k t/Tebe

PhDr. Zuzana Svobodová, Ph.D. vyučuje filozofiu, etiku, filozofiu výchovy a komeniológiu. Pracuje na Karlovej univerzite v Prahe na 3. lekárskej fakulte a Husitskej teologickej fakulte. Ďalej na Teologickej fakulte Juhoceskej univerzity. Žije v Prahe a pôsobí tiež ako katechéta.

Konferenčným príspevkom pokračuje v premýšľaní dôsledkov svojvoľnosti, zaneprázdnenosti, odcudzeniu človeka reflexii, vzťahovosti k sebe, druhým a svetu a hľadá cesty k možnému naviazaniu hlbokých vzťahov. Inšpiráciou tu je napríklad Augustínove *De civitate dei* a *De doctrina christiana*, Lévinasove *The Ego and the Totality*, Komenského metafyzické spisy a reflexia Patočkovej teórie pohybu duše v troch modalitách.

Prof. Giuseppe Mari (Katolícka univerzita Najsvätejšieho Srdca, Pedagogická fakulta, Miláno, Taliansko)

Znovuzrodenie cností a pedagogické výzvy

Profesor Giuseppe Mari je profesorom všeobecnej pedagogiky na Katolíckej univerzite Najsvätejšieho Srdca v Miláne (Taliansko). Okrem toho vyučuje všeobecnú pedagogiku a školskú pedagogiku v rámci doplňujúceho štúdia v religióznych vedách a predmet teória pomáhajúcich vzťahov na Saleziánskej univerzite v Benátkach. Svoje štúdium v oblasti filozofie skončil na Univerzite v Padove a habilitoval sa v odbore teológia na Katolíckej teologickej fakulte v Lugane. Profesionálne sa venuje filozofii a teológii výchovy a vzdelávania, pedagogickej epistemológii a mravnej výchove. Vo svojej prezentácii kriticky nahliada na návrat témy cností v kontexte západnej kultúry.

Prof. Rafał Godoń (Pedagogická fakulta, Varšavská univerzita, Varšava, Poľsko)

Filozofia interpretácie, racionalita a učenie

Oblasti výskumného záujmu: teória a filozofia výchovy, vzťah medzi hermeneutickou filozofiou a výchovou a vzdelávaním, estetické a etické aspekty vyučovania a učenia, edukačná prax, vyučovanie a učenie sa vo vysokoškolskom vzdelávaní, alternatívne školstvo. Je zakladateľom a hlavným redaktorom vedeckých časopisov *Pedagogical Culture* a *International Journal of Education* (Warsaw University Press).

Od roku 2011 organizuje bienálnu medzinárodnú konferenciu s názvom *Etika a edukácia*, ktorá vytvára priestor na medzinárodné debaty pedagógov, filozofov a vedeckých pracovníkov, ktorí sa zaujímajú o etické aspekty edukácie. Konferenciu organizuje Pedagogická fakulta a Filozofický inštitút Varšavskej univerzity.

Prof. Dariusz Stępkowski (Univerzita kardinála Štefana Wyszyńskiego, Fakulta pedagogických vied, Varšava, Poľsko)

Myslenie - usudzovanie - zodpovednosť. Mravná výchova podľa Hanny Arendtovej

Oblasti výskumného záujmu: filozofia výchovy, teória vysokoškolskej výchovy a vzdelávania, mravná výchova. V roku 2014 sa vo svojom výskume zaoberal mravnými kompetenciami študentov z vybraných štátnych škôl v Poľsku a ich vzťahu k hodinám etickej výchovy. Je spoluautorom monografie *Výchova – morálka – demokracia. Teórie a koncepty mravnej výchovy a vzdelávania vo vzťahu k etike a politike* (Ferdinand Schöningh Verlag, 2015). Spolupracuje v odbornom konzorciu, ktoré sa venuje príprave výskumného projektu ETiK – International so zameraním na mravné kompetencie získané žiakmi štátnych škôl vo vybraných krajinách strednej a východnej Európy.

Výskumný tím hostiteľskej inštitúcie

Andrej Rajský, Martin Brestovanský, Marek Wiesenganger, Ivan Podmanický, Anna Sádovská, Peter Kusý, Jaroslava Gajdošíková-Zeleiová, Blanka Kudláčová, Martin Dojčár, Peter Szeliga, Mária Kolesárová, Jana Blusková

Šesť rokov výskumu prosociálnosti v kontexte školského predmetu etická výchova

Riešiteľský tím sa skladá z členov Katedry pedagogických štúdií na PdF TVU v Trnave, dlhodobo sa vedecky venuje otázkam mravnej výchovy (porov. napr. projekty VEGA č. 1/0962/13 a 1/0557/16), a to v dvoch komplementárnych líniách: v línii teoretického filozoficko-etického skúmania (analýza obsahu pojmu „prosociálnosť“ v konfrontácii s vybranými klasickými filozofickými a etickými doktrínami, analýza etiky cnosti s ohľadom na prosociálnu mravnú výchovu, problém vzťahu výchovy k cnostiam a normativity, ako aj vzťahu cnosti a postavenia druhého v horizonte morality) a v línii empirického výskumu (prosociálne správanie a prosociálne morálne uvažovanie v súvislostiach s ďalšími premennými, akými sú vyučovacia prax etickej výchovy, interakčný štýl učiteľa, kultúra školy či subjektívne vnímaná zmysluplnosť života a hodnotová orientácia žiakov). Táto interdisciplinárna filozoficko-pedagogická súvislosť je v našich podmienkach jedinečná, a zároveň sa ukazuje ako bádateľsky veľmi plodná (porov. publikačné výstupy členov tímu). Na konferencii prednesú ukážku zo svojich teoretických analýz, ale najmä z výsledkov svojich empirických zistení. Súčasne zabezpečia praktický nácvik vybraných didaktických zručností na workshope pre učiteľov etickej výchovy.

